

ÖMER SEYFETTİN

YALNIZ EFE

AÇIKLAMALI ORJİNAL METİN

ÖMER SEYFETTİN
YALNIZ EFE

Can Miras

Yalnız Efe, Ömer Seyfettin

© 2024 Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Çevrimyazı ve yayına hazırlayan: Necati Tonga

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Dizi tasarım: Başak Nur Vanlıoğlu

Kapak uygulama: Ata Uzuner / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat
Avcılar, İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6283-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ÖMER SEYFETTİN YALNIZ EFE

Çevrimyazı ve yayına hazırlayan
Necati Tonga

ÖYKÜ

♥can

Ömer Seyfettin'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Perili Köşk, 2020

Perili Köşk (Günümüz Türkçesiyle), 2020

Türkçe Reçete, 2024

ÖMER SEYFETTİN, 1884'te Balıkesir, Gönen'de doğdu. 1903'te Mekteb-i Harbiye'den mezun oldu. İzmir'e atanmışken Makedonya'da başlayan isyanı bastırmak üzere Selanik'e ve Manastır'a gönderildi, bu bölgede görev yaptı. Buradaki görevinde gösterdiği başarılarından dolayı iki liyakat madalyasıyla ödüllendirildi. İsyanın bastırılmasının ardından Kuşadası'na döndü. 1909 başında Selanik'te teğmen olarak görev yaptı. 31 Mart Vakası esnasında Hareket Ordusu subayı olarak İstanbul'a geldi. 1911'de askerlik mesleğinden istifa ederek Selanik'e yerleşti. Balkan Savaşı başlayınca yeniden askere alındı. 20 Ocak 1913'te Kanlıtepe'de Yunan ordusuna esir düştü. Atina yakınlarındaki Naflion kasabasında on ay kadar süren esirlik hayatı bitince 17 Aralık 1913'te İstanbul'a döndü. 1914'te askerlikten ikinci defa istifa etti. 6 Mart 1920'de İstanbul'da vefat edene kadar Darülmüallimin'de ve Kabataş Sultanisi'nde öğretmenlik yaptı. Ömer Seyfettin, ilerleyen yıllarda "hikâyecisi" olarak ünlenmesine rağmen edebiyat hayatına şiirleriyle girdi. Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp'la birlikte 1911'de *Genç Kalemler* dergisinde ortaya konulan Yeni Lisan hareketinin önemli temsilcisi oldu. Yazı ve hikâyeleriyle Türk dilinin sadeleşmesi hususunda gayret gösterdi.

Can Yayınları'nın Notu

Ömer Seyfettin, günümüzde bir klasik haline gelen “Yalnız Efe”yi önce hikâye olarak 25 Nisan 1918’de *Yeni Mecmua*’da yayımlamış, daha sonra metni “Anadolu Romanı” üst başlığıyla 1919’da *Büyük Mecmua*’da tefrika etmeye başlamıştır. *Büyük Mecmua*’daki tefrikanın sonunda yer alan “mabadi var” notundan romanın devamının olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte derginin ilerleyen sayılarında roman devam etmemiş, yazar da kısa süre sonra vefat etmiştir. Elinizdeki kitapta “Yalnız Efe”nin hem hikâye hem de roman versiyonlarının yanı sıra yazarın on hikâyesine yer verilmiştir.

Kitap, açıklamalı orijinal metin olarak hazırlanmıştır. Ömer Seyfettin külliyatına yazarın ölümünün ardından dahil edilen bir-iki hikâye dışında diğer hikâyeler yazarın sağlığında süreli yayınlarda yahut kitaplarında neşrettiği son nüshalar esas alınarak düzenlenmiştir. Hikâyeler düzenlenirken kronolojik bir sıra izlenmiş, yalnızca “Yalnız Efe” metinleri birbiri ardınca verilmiştir. Kitapta yazarın diline ve üslubuna mümkün olduğu nispette müdahale edilmemiş; bugün sık kullanılmayan Türkçe kökenli bazı kelimelerin, halk deyişlerinin anlamları ile şahıs, mekân adları ve hikâyelere dair bazı açıklayıcı bilgiler dipnotlarda verilmiştir. Kitabı hazırlarken Ömer Seyfettin hikâyelerinin sonraki yıllarda yapılan baskılarından da zaman zaman yararlanmış, kitabın sonuna bir sözlük hazırlanarak okura kolaylık sağlanmaya çalışılmıştır.

İçindekiler

Eleğimsağma	13
Kızılma Neresi?	21
Külâh	31
Yalnız Efe (Öykü)	43
Yalnız Efe (Roman)	51
Antiseptik	87
Bir Kayışın Tesiri	91
Baharın Tesiri	95
Horoz	107
Dünyanın Nizamı	115
Miras	121
Uçurumun Kenarında	131

ELEĞİMSAĞMA

Küçük Ayşe sabahtan beri önünde mekik dokuduğu yüksek bez tezgâhından kalktı. Yorgun yorgun gerindi. Bugün evde yapıyaldı. Babasıyla kardeşleri dün erkenden kasabaya, pazara gitmişlerdi. Annesiyle ablası da komşudaydılar; belki Zaimlerde... Gözlerini ovuşturdu. Yavaş yavaş sofanın duvarındaki sarı çerçeveli aynaya yaklaştı. Kendine baktı. Beyazları azalan kömür gözleri uykudan henüz kalkmış gibi mahmurdu. Yanakları daha ziyade aldı. Ve gür siyah saçları dağınıktı. Tekrar gerindi. Gerinirken bütün bütün süzülen gözlerini, titreyen, gerilen ince dudaklarını, beyaz ve billur gerdanını sanki ilk defa görüyormuş gibi şaştı.

“Ne güzelim ben, ayol...” diye güldü. Başını eğdi. Mavi aba terliklerinden boynunun görebildiği yerlerine kadar bütün vücudunu dikkatle süzdü. Gözlerini tekrar aynaya attı. Döndü. Saçlarını elleriyle dalgalandırdı. İşte daha on yaşında yokken koca bir kız gibi iriydi. İki gün evvel Zaimlerin düğününde öteki köylerden gelenler onu bu kadar büyümüş görünce hayrette kalmışlardı. Hem öyle kuvvetliydi ki... Erkek akranlarını bir tutuşta kaldırıp yere çarpıyordu. Ona “Pehlivan Ayşe” derlerdi. Erkek çocuklar gibi ata binmesini, silah atmasını, güreşmesini, birdirbir, esir almaca oynamasını çok seviyordu. Fakat...

Fakat işte büyüdükçe o kadar sevdiği bu oyunlara veda etmek lazım gelecekti. Hatta geçen gün çeşme dönüşünde köyün imamına, Kurt Hoca'ya rast gelmişti. Kuru elini öperken bu hiç hoşlanmadığı huysuz ihtiyar ona, "Kız Ayşe, anana söyle, seni örtüye soksun. Artık senin açık dolaşman caiz değil," demişti.

Yarın yahut öbür gün o da her büyüyen kız gibi, cara girecek... Ve demek kendini sıkın bu evde, bu bez tezgâhının başında ölünceye kadar mahpus kalacaktı... Atlara, tüfeklere, güreşlere, kaydırlara, hepsine veda etmek ha... Eliyle saçlarını arkaya attı. Aynaya tekrar dikkatle baktı. Ne güzeldi! Ama bu güzelliğin, bu gür saçların, bu kömür gözlerin, bu al yanakların onca hiç ehemmiyeti yoktu. İcini çekti, "Ah erkek olsaydım..." dedi.

Ah erkek olsaydı... Hemen alevlenen masum bir çocuk hayalinin mantıksız garabetleriyle düşünmeye başladı. Neler yapmayacaktı? Bir kere yalnız Bozkaya'nın değil, hatta bütün kazanın birinci pehlivanı olacaktı. Sonra... Meşhur bir efe... Ve mutlaka Zaimoğulları'nın küçük kızını alacaktı. Muharebelere girecek, göğsü nişanlarla dolacak, dağları aşacak, cesur köy delikanlılarının yaptıkları gibi haftalarca ayı avlarında dolaşacaktı. Aynanın önünden çekildi. Yine yavaş adımlarla pencereye doğru yürüdü. Kenara dirseğini dayadı. Hava hem açık hem bulutluydu. Yüz adım ötede Kurt Hoca'nın bahçesinden horozlar ötüyordu. Öğle yaklaştığı halde ortalıkta sanki yeni sabah oluyormuş gibi tatlı bir hal vardı. Ara sıra hafif bir yağmur serpeliyordu. Ayşe tamamıyla hayalatına daldı. Cansız bir heykel gibi hiç kıvıldamıyordu. Fakat... birdenbire yüreği atmaya başladı.

Sarardı. Nefesi tutuluyordu. Acaba o söz sahi mi? Ama yalan olmak ihtimali var mı? Kızardı. Başını ellerinin içine aldı. Evet... Ömründe bu kadar yakın bir eleğimsağma görmemişti. Köyün arkasındaki kuru dereye giden yo-

lun etrafındaki fundalıkların, devedikenlerinin ortasından pembeli, mavili, yeşilli, sarılı, morlu, kırmızılı, turunculu kalın, gayet kalın bir eleğimsağma kalkmış, nurdan eğri bir direk gibi havaya uzanmıştı. Ucu ta fundalıkların içindeydi... Ayşe'nin yüreği daha hızlı çarpmaya başladı. İşte bu kadar köyün yakınına inmiş olan bu eleğimsağmanın koşup bir kere altından geçse... Erkek olacak! Bunda hiç şüphesi yoktu. Daha ziyade düşünmedi. Pencereden ayrıldı. Merdivenlerden indi. Bahçeyi geçti. Kendini sokağa attı. Deli gibi koşmaya başladı. Etrafını görmüyordu. Koştu. Koştu. "Eleğimsağma sönmeden yetişeyim," diye bütün kuvvetiyle koştu. Koştu. Kestirme gitmek için hendeklerden atladi. Tarlaları çiğnedi. Tepelere tırmandı. Fundalıklara daldı. Yağmur hep yağıyordu. Koştu. Koştu. Koştu. Çalılara etekleri takılıyor, elleri, yüzü, gözü yırtılıyordu. Nihayet eleğimsağmaya elli adım kadar yaklaştı. İyice kesilmişti. Bir gayret... Bir gayret daha...

Nefes nefese eleğimsağmanın altından geçti. "Oh!" dedi. Yağmur hâlâ yağıyor, güneş bulutların arasından görünüyordu. Koşarken terliklerini ayağından atmıştı. Çorapları paralanmış, dikenlere, taşlara çarpan ayakları berelenmişti. "Biraz dinlensem..." diye fundalıkların içine uzandı. Yağmur bazı hızlanıyor, bazı yavaşlıyordu.

* * *

Ayağa kalkınca şaşırıldı. Boyu büyümüş, cepkeni yırtılmış, kısalan etekleri belinde kalmıştı. Islanmış yüzüne elini götürdü. Parmaklarına bıyıkları dokundu. Kendine baktı. Koca bir delikanlı! Ama arkasındakiler erkek esvabı değil.

"Eve gideyim, şunları değiştireyim," dedi. Yürüdü. O kadar kuvvetlenmişti ki... Demin yarım saatte koşarak geçtiği yerleri üç adımda aştı. Her tarafı sıcak bir güneş

aydınlatıyordu. Çok susamıştı. Açık bıraktığı kapıdan girdi. Evvela kanıncaya kadar su içti. Sonra yukarı çıktı. Kilitli bir sandığı kırdı. Ağabeysinin bayramlıklarını çıkardı. Giydi. Vücuduna çok dar geliyordu. Duvardan martini¹ de aldı. Omzuna taktı. Dışarı çıktı. Her yeri ağır bir sis kaplamıştı. Sokağın baş tarafından davul zurna sesleri işitti. O tarafa doğru gitti. Yolda oynayan çocuklara ne olduğunu sordu.

“Zaimgillerin düğününde güreş var,” dediler.

“Üç gün evvel onların düğünü olmadı mı be?”

“Şimdi de küçük kızlarını everiyorlar...”

Küçük kızlarını, Gülsüm’ü ha... Birdenbire hiddetlendi. İşte şimdi erkekti. Bu üzüm gözlü küçücük kızı kendi alacaktı. Koştı, cami meydanından geçti. İkinci namazından çıkanlar ona bakıyor, kim olduğunu tanımıyorlardı. Düğün evinin avlusuna girerken yeni yüze inmiş efeler gibi bir nara attı:

“Er olan meydanda! Açılın!”

Herkes ona baktı. Tanımıyorlardı. Davullar, zurnalar çalıyor, ortada çiftler çiftler pehlivanlar güreşiyordu. Evvela kim olduğunu söylemedi. “Hoş geldin efe, kimlerdensin?” diyenlere gülüyor, “Sonra anlarsınız...” diyordu. Pehlivanlara bağırды:

“Benimle ikişer ikişer güreşecek varsa meydana çıksın!”

Kadın erkek bütün köy ahalisi şaştı. Bir fısıltıdır gitti. Yerinden kalkan Kurt Hoca bile cüppesini arkasına kambur yapıyor, onu iyice görmek için gözlüklerini takıyordu. Şimdiye kadar bir kişinin iki pehlivanla güreştiği işitilmemişti. Ayşe yağlandı. Kispetler giydi. Çiftler çiftler karşısına çıkan pehlivanları kaldırıp kaldırıp yere çarptı.

1. Eskiden kullanılan tek kurşun atan yivli tüfek. (Y.N.)

Başa verilen kocaman mandayı kuzu gibi kucağına alınca halk hayretten bağırmaya başladı:

“Neredensin delikanlı?”

“Kimlerdensin efe?”

“Yaşa, yaşa.”

Davullar, zurnalar sustu. Avlunun içindekilerin hepsi etrafına toplandı. Ayşe, “Ben Bozkaya’danım...” diye haykırdı. Herkes birbirine baktı. Bütün köy halkı oradaydı. Hiçbirisi onu tanımıyordu.

“Hayır, Bozkaya’dan değilsin.”

“...”

“Biz köyümüzü tanımaz mıyız?”

“...”

“Eğleniyorsun!”

Dayanamadı. Güldü.

“Ben Ayşe’yim...”

Halk uğuldadı:

“Hangi Ayşe, hangi Ayşe?”

“Hacı Mehmetlerin Ayşe...”

“!!!”

Köy ahalisi bir türlü inanamıyordu. Ayşe bağıra bağıra nasıl koştuğunu, nasıl eleğimsağmanın altından geçtiğini, nasıl erkek olduğunu anlattı.

Nihayet sordu ki:

“Gülsüm’ü kim alıyor?”

“Muhtarın oğlu Hasan...” dediler.

“Çabuk karşıma gelsin...”

Kalabalığın içinden Hasan’ı buldular. Ayşe Efe’nin karşısına diktiler.

“Nikâhı kim kıydı?”

“Kurt Hoca...”

“Kurt Hoca ha... Onu da getirin bakayım.”

Kurt Hoca’yı da getirdiler. Herkese emreden, daima surat asan, kimseye yüz vermeyen Kurt Hoca şimdi yumuşamış, el pençe divan duruyordu. Ayşe dedi ki:

Önüne bakarak başını salladı. Gizli bir şey söylüyormuş gibi yavaşça, "Burası Yalnız Efe'nin 'sırroiduğu' yerdir!" dedi. Serin bir rüzgâr yağmurun fısıltısını çoğaltarak esiyor, üstümüze siyah bir çadır gibi açılan çam dalları titriyordu. Anadolu'nun bu yalçın ufuklu, bu boş, bu kayalık, bu korkunç tarafı; Buzdağı'na giden bu ıssız yol eskiden beri bir eşkıya uğrağıydı, bunu biliyordum. Ben tenha bir geçidin gizli bir köşesinde uyuyan küçük bir köyde doğdum. (...) Bilmem onun için mi, eşkıya hikâyelerini dinlemeyi pek severim.

Ömer Seyfettin denince akla gelen ilk eserlerden olan Yalnız Efe'yi yazar önce 1918'de hikâye formatında yayımlamış, bir yıl sonra tekrar ele alarak "Anadolu Romanı" üst başlığıyla roman olarak tefrika etmeye başlamıştı. Hayatının son dönemine denk gelen tefrikayı maalesef tamamlayamamış, Yalnız Efe, hikâye halinden sonunu bildiğimiz bir yarım roman olarak kalmıştı.

Yazarın orijinal diline, anlatımına dokunmadan hazırlanan bu çalışmada Yalnız Efe'nin bu iki versiyonu bir araya getirildi. Bu eşsiz hikâyeye yazarın zengin arşivinden, farklı konularda on öykü eşlik ediyor.

#edebiyatımızınmirası #tarihihikaye #eşkıya #anadolu #balkanlar

 can

 canyayinlari.com | | | | canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-4283-3

9 789750 762833